DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK[1]

Forbrug og investering.

Med den gunstige beskæftigelsessituation i den forløbne del af 1953 kan det ikke undre, at *forbruget* har været stigende. Både i januar og april kvartal var omsætningen i detailhandelen ikke uvæsentligt større end i de tilsvarende tidsrum i 1952, nemlig i begge tilfælde ca. 5 %. Der er her tale om en fortsættelse af udviklingen i 1952, der nu kan belyses ved hjælp af beregningerne over nationalproduktet og dets anvendelse. Medens det samlede beløb, der var til rådighed til konsum og investering, målt i 1949-priser var 200 mill. kr. større end i 1951, var det private forbrug samtidig steget med knap 300 mill. kr. og det offentlige forbrug med ca. 200 mill. kr. Det sidste skyldtes navnlig stigningen i militærudgifterne, idet de militære bygge- og anlægsarbejder regnes som offentlig konsum og ikke som investering. Hvad de offentlige bruttoinvesteringer angår, var de i 1949-priser af omtrent samme størrelse som i 1951, medens der for de private bruttoinvesteringer var en nedgang på ca. 250 mill. kr., en nedgang, der hovedsagelig synes at være faldet på investeringer i varelagre uden for landbruget. De *faste investeringer* – investeringer i bygninger og anlæg, maskiner, transportmidler m. v. – var derimod som helhed af næsten samme omfang som i 1951. Omfanget af boligbyggeriet var lidt større end i 1951, og det samme gjaldt landbrugsbyggeriet, der nød godt af de gode konjunkturer i landbruget, medens erhvervsbyggeriet uden for landbruget viste nedgang og også investeringerne i maskiner og transportmidler (bortset fra skibe) lå på et lidt lavere niveau end det foregående år, når man regner i faste priser.

Byggevirksomheden.

Hvad de faste investeringer i indeværende år angår, kan der konstateres en betydelig fremgang i *boligbyggeriet*. I første halvår 1953 fuldførtes ialt ca. 9.000 boliger, ca. 1.000 flere end i den tilsvarende periode i 1952, og målt i etageareal var stigningen endnu stærkere, nemlig fra 647.000 m² til 768.000 m², altså ikke langt fra 20 %. Samtidig fortsattes nedgangen i det øvrige offentlige og private byggeri, idet der dog var en yderligere stigning for avlsbygninger ved landbruget. Sammenligner man omfanget af det påbegyndte byggeri i de forskellige kategorier i første halvår 1953 med de tilsvarende tal for første halvår i fjor, jfr. nedenstående oversigt, finder man imidlertid, at der var nedgang for såvel be-

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

Årets priser (i mill. kr.):	1950	1951	1952
Privat konsum	15.958	17.083	17.689
Offentlig konsum	2.429	2.765	3.120
Privat bruttoinvestering	5.070	5.145	4.980
Offentlig bruttoinvestering	915	1.045	1.100
Rådighedsbeløb	24.372	26.038	26.889
÷ Varer og tjenester modtaget fra udlandet	6.582	7.789	7.513
+ Varer og tjenester afgivet til udlandet	5.840	7.586	7.791
Bruttonationalprodukt i markedspriser	23.630	25.835	27.167
1949-priser (mill. kr.):			
Konsum i alt	16.925	16.605	17.070
Bruttoinvesteringer i alt	5.575	4.945	4.680
Rådighedsbeløb	22.500	21.550	21.750

boelsesejendomme som avlsbygninger ved landbruget, medens der var en ret betydelig fremgang i det erhvervsmæssige byggeri som helhed, og det samlede etageareal i erhvervsbygninger under opførelse pr. 1. juli 1953 var lidt større end et år i forvejen. Trods den nævnte nedgang i det påbegyndte boligbyggeri i første halvår 1953 var etagearealet i beboelsesejendomme under opførelse pr. 1. juli i år iøvrigt væsentligt større end på samme tidspunkt i 1952. Det samme gælder ikke-erhvervsejendomme, hvorunder hører skoler, hospitaler, militære bygninger m. v., og for det samlede etageareal under opførelse inden for alle kategorier var der en stigning i det pågældende år på 400.000 m² eller ca. 13 %.

Industrien.

Udviklingen af erhvervsbyggeriet med den begyndende tendens til opgang, der kan spores i tallene for det påbegyndte byggeri i første halvår 1953, må ses på baggrund af bevægelserne i produktionen af forbrugsvarer. I det sidste års tid har produktionen af forbrugsvarer pånyværet stigende, og stigende produktion

Byggevirksomheden i 1. halvår 1953[1].

	Beboelsesejendomme		Erhvervs-ejendomme	Ikke-erhv. ejen-domme	Ialt
	Etageareal 1000 m²	Antal lejl.	Etageareal 1000 m²	Etage-areal 1000 m²	Etage-areal 1000 m²
Under opførelse 1/1 1953 ...	1.867	21.600	524	571	2.962
Fuldført 1. halvår 1953	768	9.060	338	122	1.228
Påbegyndt „ „	981	11 600	553	164	1 698
Under opførelse 1/7 1953 ...	2.080	24.200	739	613	3.432
„ „ „ 1952 ...	1.823	21.300	728	478	3.029

[1] Omfatter ny- og tilbygninger, men bortset fra lejlighedsopgørelserne ikke ombygninger. Reparationsvirksomhed er heller ikke medtaget.

af forbrugsvarer må før eller senere føre til større investeringer i de virksomheder, der fremstiller disse varer. Resultatet bliver, at også fremstillingen af produktionsmidler, foruden bygninger først og fremmest maskiner, stiger. Spørgsmålet er, om den danske økonomi for tiden befinder sig i denne fase af udviklingen, og til støtte for den antagelse, at dette er tilfældet, kan foruden tendensen til opgang i erhvervsbyggeriet anføres, at produktionsindekset for produktionsmiddelindustrien i de sidste måneder har ligget på et noget højere niveau end på samme tid i fjor, jfr. nedenstående oversigt. Det er i denne forbindelse navnlig af interesse, at produktionsnedgangen i jern- og metalindustrien nu er ophørt. Jern- og metalindustriens produktion lå i juli kvartal ca. 4 % højere end i juli kvartal 1952, medens produktionen i transportmiddelindustrien stadig viste tilbagegang for dog i september at stige til samme niveau som i fjor. Iøvrigt må man ved betragtning af udviklingen i jern- og metalindustrien og transportmiddelindustrien have for øje, at produktionens størrelse ikke blot er afhængig af den indenlandske investeringsvirksomhed, men også af afsætningen på de udenlandske markeder, jfr. senere.

Industriproduktionens procentvise ændringer i forhold til tilsvarende periode året før.

	1952				1953			
	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	Sept.
Næringsmiddelindustri	÷ 3	÷ 3	÷ 3	÷ 4	+ 1	+ 4	+ 1	+ 1
Tekstilindustri	÷24	÷16	÷ 4	+12	+11	+16	+12	+10
Fodtøjs- og bekl.industri ...	÷10	+ 6	+15	+41	+11	÷ 7	÷ 2	–
Træindustri	÷10	÷ 8	+ 2	+ 7	+13	+15	+ 7	+ 6
Papir- og grafisk industri	÷14	÷12	÷ 8	÷ 4	+ 4	+10	+13	+13
Kemisk industri	÷16	÷ 7	÷ 6	+ 4	+ 8	+ 1	+ 3	+ 8
Sten-, ler- og glasindustri	–	+ 3	÷ 1	÷ 5	–	+ 2	+ 2	+ 2
Jern- og metalindustri	÷ 5	÷10	÷11	÷14	÷ 8	÷ 3	+ 4	+ 9
Transportmiddelindustri .	+10	+12	+ 6	+ 4	÷ 2	÷ 3	÷ 3	–
Forskellig anden industri .	÷ 7	÷11	÷ 7	÷ 1	+ 1	+12	+ 6	+ 8
Ialt	÷ 9	÷ 6	÷ 5	÷ 1	+ 2	+ 3	+ 4	+ 6
Heraf:								
Konsumvareindustri	÷12	÷ 7	÷ 3	+ 4	+ 5	+ 5	+ 4	+ 6
Produktionsmiddelindustri	÷ 2	÷ 5	÷ 5	÷ 7	÷ 4	–	+ 4	+ 6

Arbejdsløsheden.

Efter den stigning, der har været i produktionen af forbrugsvarer og i de sidste måneder tillige i produktionen af produktionsmidler, ligger det samlede produktionsindeks for industrien nu ikke blot over niveauet i 1952, men var i september også højere end i september 1951. Med den stigende aktivitet inden for industrien og i byggeriet er fulgt en stærk nedgang i arbejdsløsheden, der siden juni har ligget på eller under niveauet i de tilsvarende måneder i 1951, medens der i forhold til samme periode i 1952 har været et fald i arbejdsløsheden på ca. 40 %. Ved udgangen af september var den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent

5.3 mod 9.5 i september 1952 og 6 i september 1951, og antallet af egentlige arbejdsløse, d. v. s. arbejdsløse med en ledighed af 7 dage eller derover, i procent af samtlige arbejdsløshedskassemedlemmer var kun 2.3 mod i 1952 og 1951 henholdsvis 4 og 3. I 22 af ialt 64 arbejdsløshedskasser var ledighedsprocenten for de egentlige arbejdsløse under 1, i 17 mellem 1 og 2, i 13 mellem 2 og 3, i 4 mellem 3 og 4, i 3 mellem 4 og 5, i 2 mellem 5 og 6 og i 1 mellem 6 og 7, medens den for 2, sømændenes og søfyrbødernes, var mellem 10 og 11. For den største af arbejdsløshedskasserne, arbejdsmændenes, var den 3, for murere, blikkenslagere, glarmestersvende, tømrere og malersvende under 0.5, og for metalarbejdernes arbejdsløshedskasse var procenten gået ned til 1.5. I skotøjsarbejdernes arbejdsløshedskasse udgjorde antallet af egentlige arbejdsløse 1.7 % af samtlige arbejdsløshedskassemedlemmer, medens tallet for skræderfagets arbejdsløshedskasse var 1.9 og for tekstilarbejdernes 2.

Landbruget.

Den store kornhøst i 1952 skabte grundlaget for en stærk forøgelse af husdyrproduktionen, og for de første 8 måneder af 1953 er mængdeindekset for *den animalske landbrugsproduktion* beregnet til 137 mod 119 i samme periode i fjor (1949 = 100), altså en stigning på ca. 15 %, medens værdien af den samlede animalske landbrugsproduktion samtidig er gået op fra gnstl. 433 mill. kr. pr. måned til 470 mill. kr. eller med ca. 9 %. Flæskeproduktionen kan opvise langt den største stigning, men som det fremgår af nedenstående oversigt har der været fremgang på alle områder af husdyrproduktionen.

Produktionen af animalske landbrugsprodukter.
(Månedsgennemsnit).

Mill. kg.	Januar—august 1952	Januar—august 1953	Stigning i pct.
Mælk	435	472	9
Smør	13.4	15.0	12
Ost	7.7	8.1	5
Flæsk, inclusive biprodukter	31.6	39.5	25
Æg	10.8	11.3	5
Okse- og kalvekød, inclusive biprodukter	14.4	15.4	7

Resultatet af *landbrugstællingen* i midten af juli viser, at den betydelige forøgelse af mælke- og dermed smør- og osteproduktionen, der har fundet sted, er opnået med et kohold af næsten uændret størrelse, idet antallet af køer og kvier, som havde kælvet, siden juli 1952 kun var steget med 10.000 stk. eller med mindre end 1 %. Det må dog her erindres, at mælkeproduktionen i 1952 var påvirket af mund- og klovsygeepidemien. Antallet af svin var derimod i samme tidsrum gået op med ikke mindre en ca. ¾ mill. stk. til 4.336.000, en stigning på 21 %, og svinetællingen den 12. september viste en yderligere fremgang til 4.483.000 stk., hvoraf 489.000 søer mod 487.000 i juli i år og 434.000 i juli 1952. Siden svinetællingen i slutningen af maj var antallet af første gang drægtige søer imidlertid gået ned fra 124.000 til 104.000.

Husdyrbestanden.
(1000 stk.).

	15/6 1939	14/6 1951	12/6 1952	18/6 1953
Heste	594	465	422	397
Hornkvæg	3.326	3.110	3.051	3.070
heraf malkekøer	1.642	1.584	1.476	1.486
Svin	3.183	3.189	3.588	4.336
heraf søer	390	339	434	487
Får	147	56	48	40
Høns	33.297	22.250	23.429	24.251

I forbindelse med landbrugets stadig fremadskridende mekanisering er nedgangen i hestebestanden, der nu tæller ca. 400.000, fortsat, omend i et langsommere tempo end i det foregående år. Den samlede hestebestand var i juli næsten 200.000 mindre end i 1939, og i sammenligning med 1946, da bestanden passerede maksimum, var der en nedgang på over ¼ million. Antallet af traktorer på landbrugsejendomme var i juli i år ca. 43.300 mod ca. 32.400 i juli 1952, og lægges hertil maskinstationernes traktorpark, kommer man op på et antal af ca. 45.000 landbrugstraktorer. Antallet af landbrugsejendomme med traktor udgjorde ca. 20 % af samtlige landbrugsejendomme, og desuden havde i 1953 32 % fået traktorarbejde udført af andre.

Også nedgangen i landbrugets arbejdskraft er fortsat. Bortset fra ejere og brugere samt disses ægtefæller og skolepligtige børn formindskedes den samlede arbejdskraft i landbruget mellem de to sidste landbrugstællinger fra 200.500 til 193.000 eller med 7.500 medhjælpere, medens der fra 1951 til 1952 var en tilbagegang på 14.000. Siden juli 1939 er det samlede antal medhjælpere i landbruget formindsket med ca. 114.000 eller ca. 37 %, idet antallet af faste medhjælpere er gået tilbage med ca. 110.000, medens de løst ansattes antal har vist en nedgang på knap 4.000.

Efter de foreløbige beregninger over *kornhøstens størrelse* i 1953 synes kærneudbyttet pr. ha at have været noget mindre end i 1952, og skønt arealet var udvidet med ca. 30.000 ha, regnes der med en nedgang i det samlede kærneudbytte på ca. 125.000 tons til knap 4.5 mill. tons. Byghøsten udgjorde ca. 2.2 mill. tons, hvilket var mere end i 1952, medens der var nedgang for alle de øvrige kornsorter samt blandsæd. Hvad *rodfrugtafgrøderne* angår, viste bedømmelsen pr. 15. september en ikke uvæsentlig nedgang for kartofler i sammenligning med tilstanden på samme tid i fjor, men roehøsten iøvrigt og ikke mindst sukkerroehøsten tegnede til at ville blive betydeligt større end i 1952. Da også høhøsten var større end i fjor, kan man formentlig gå ud fra, at høsten som helhed vil vise sig at være af et lignende omfang som den store høst i 1952.

Imidlertid indeholder *den nye baconaftale med England* et varsel om, at det danske landbrug i en nærmere fremtid kan komme til at stå over for afsætningsvanskeligheder for den i det sidste års tid så stærkt forøgede svineproduktion. Det lykkedes at få prisnedgangen for bacon til England begrænset til 7½ % i stedet for de 10 %, som det engelske levnedsmiddelministerium havde krævet til at begynde med, men de danske forhandlere måtte samtidig

gå med til en begrænsning af Englands pligt til at aftage dansk bacon til 234.000 tons i året fra oktober 1953 til oktober 1954 og til 203.000 tons i hvert af de følgende to år. Til sammenligning hermed kan anføres, at den danske eksport af bacon til England i 1931 og 1932 var nået op på henholdsvis 373.000 og 390.000 tons, hvorefter den reduceredes, således at den i femåret 1935–39 lå på gnstl. ca. 180.000 tons årlig. Da de 234.000 tons, som England har forpligtet sig til at aftage i 1953–54, svarer til baconeksporten til England i det nu afsluttede aftaleår, ventes det dog ikke, at spørgsmålet om en regulering af svineproduktionen i lighed med den, der fandt sted i 30'erne, vil blive aktuelt allerede i indeværende aftaleår. Om det bliver det derefter, vil jo bl. a. afhænge af, hvorledes svineproducenterne reagerer på den ændrede situation. For at modvirke en kappestrid om at udvide svinebesætningerne med den hensigt at sikre sig en stor tildeling af „svinekort", hvis disse skulle blive genindført, er det fra autoritativ side blevet meddelt, at man ikke kan gøre regning på, at produktionen i 1953–54 vil blive lagt til grund for en eventuel kvotaordning. Naturligvis virker nedsættelsen af baconprisen i retning af at formindske svineavlens rentabilitet, men på grund af det fald, der er sket i kornpriserne, var forholdet mellem flæskeprisen og bygprisen steget fra 8.3 i august 1952 til 10.3 i august i år, og selv efter nedgangen i flæskeprisen vil forholdet med de nuværende bygpriser være gunstigere for svineavlens rentabilitet, end det var i fjor.

Prisnedsættelsen på bacon i forbindelse med begrænsningen af eksportmængden betyder en nedgang i landbrugets eksportindtægter på ca. 80 mill. kr., og da prisnedgangen også rammer den del af produktionen, der afsættes på det indenlandske marked, må man regne med en nedgang i landbrugets salgsindtægter i 1953–54 som følge af den nye baconaftale med England af størrelsesordenen 100 mill. kr. Denne nedgang opvejes ikke af, at *prisen for smør til England* for perioden 1. oktober 1953 – 30. september 1954 er blevet forhøjet fra 6.42 til 6.56 kr. pr. kg eller med godt 2 %.

Eksporten af landbrugsvarer[1].

	Januar — september		Stigning i pct.
	1952	1953	
Smør, tons	93.000	108.000	16
Ost, tons	42.300	45.800	8
Æg, tons	62.300	62.800	1
Bacon og flæsk, tons	150.000	193.000	29
Slagtekvæg, stkr.	263.000	273.100	4

[1] Foreløbige tal.

Prisudviklingen.

Til trods for, at *engrospristallet* i september gik op med 2 points – den første stigning siden oktober 1952 – var prisfaldstendensen i juli kvartal noget stærkere end i årets første halvdel. Når dette var tilfældet, var grunden imidlertid udelukkende en nedgang på 8 % for hver af de to grupper „vegetabilske levnedsmidler" – faldet i kornpriserne – og „gødningsstoffer", medens der for de

øvrige gruppers vedkommende ikke var tale om større udsving, og tendensen ligeså hyppigt gik i retning af prisstigning som i retning af prisfald, jfr. nedenstående oversigt, der bl. a. viser, at det samlede fald i engrospristallet siden januar 1952 nu er 12 % og siden januar 1953 4 %.

Engrospriserne.
(1935 = 100).

	Juni 1950	Jan. 1952	Jan. 1953	Juni 1953	Sept. 1953	Stign. eller fald i pct. Jan. 52 - sept. 53	Jan. 53 - sept. 53	Juni 53 - sept. 53
Veg. levnedsmidler	292	371	377	381	349	÷ 6	÷7	÷8
Anim. „	271	303	315	302	304	–	÷3	+1
Foderstoffer	361	518	436	408	410	÷21	÷6	–
Gødningsstoffer	252	266	257	263	242	÷ 9	÷6	÷8
Brændsel og mineralske olier	334	513	417	392	401	÷20	÷4	+2
Jern, metaller og varer deraf	258	382	346	329	327	÷14	÷5	÷1
Bygningsmaterialer (undt. træ)	210	273	265	257	257	÷ 6	÷3	–
Træ og papir	338	621	450	445	442	÷29	÷2	÷1
Tekstil og konfektion ...	274	337	306	308	307	÷ 9	–	–
Huder, læder og skotøj	188	331	326	328	332	–	+2	+1
Kemisk-tekniske varer .	238	285	247	231	228	÷20	÷8	÷1
Ialt	283	383	350	342	336	÷12	÷4	÷2
Heraf:								
Råvarer og halvfabrikata	333	497	423	407	396	÷20	÷6	÷3
Færdigvarer	257	328	313	310	307	÷ 6	÷2	÷1

Siden juli 1952, da *detailpristallet* var 378 (juli 1914 = 100), har leveomkostningerne vist en svagt faldende tendens. For juli i år blev pristallet beregnet til 375, hvilket var det samme som for april, men det uforandrede pristal dækkede over ikke helt ubetydelige bevægelser i modsat retning i en række udgiftsposter på husholdningsbudgettet. Udgiften til fødevarer steg således med 54 kr. til 3 777 kr., væsentligt som følge af nedsættelsen af statstilskudet til billiggørelse af rugbrød og mælk, og på posten „klæder, fodtøj, vask" var der en stigning på 29 kr. til 1590 kr. på grund af fodtøjsrabatordningens ophør. Endvidere bevirkede forhøjelsen af sygekassekontingentet en stigning i udgiften til „kontingenter o. l.", og som følge af forhøjelsen af statsbanetaksterne steg også udgiften til transport. Alle disse stigninger, der altså var politisk bestemt, modvirkedes imidlertid af en nedgang i posten „skatter" på 91 kr. til 1144 kr. som følge af skattelettelser på 43 kr. og forhøjelse af børnetilskudet på 48 kr. Desuden var udgiften til brændsel og belysning samt til anskaffelser og vedligeholdelse mindre end i april. På disse to områder drejede det sig om en af politiske beslutninger uafhængig tendens til fortsat prisfald.

Det skal tilføjes, at juli-pristallet, der er lønregulerende, medførte en nedgang i tjenestemændenes lønninger med en portion reguleringstillæg fra 1. oktober at regne, men ikke gav anledning til nogen ændring af arbejdernes dyrtidstillæg.

Udenrigshandelen.

Bytteforholdet i udenrigshandelen, der i 1952 forbedredes fra 81 (1949 = 100) i januar kvartal til 91 i oktober kvartal, var i april kvartal 1953 forringet til 86, idet indeks for enhedsværdien af de indførte varer var gået ned fra 129 til 125 eller med 3 %, medens de tilsvarende tal for enhedsværdien af de udførte varer var 117 og 108, altså en nedgang på 8 %. I sammenligning med april kvartal 1952, da indeks for enhedsværdien af de indførte og de udførte varer var henholdsvis 142 og 113, og bytteforholdet altså 80, var udviklingen imidlertid fremdeles i Danmarks favør. Skønt værdien af importen var lidt mindre i april kvartal 1953 end i den tilsvarende periode i 1952, viste kvantumindekset for importen en stigning på 11 %, medens der til en fremgang i værdien af eksporten på knap 10 % svarede en stigning i kvantumindekset for eksporten på godt 14 %.

Udenrigshandelen.
(Månedsgennemsnit, mill. kr.).

	1. kvt. 1952	2. kvt. 1952	3. kvt. 1952	4. kvt. 1952	1. kvt. 1953	2. kvt. 1953	Juli—aug. 1953
Indførsel	610	531	505	562	592	523	542
Udførsel	513	441	482	511	518	483	469
Heraf: landbrugsvarer	291	241	283	316	325	297	298
industrivarer	196	181	168	172	169	167	123
Merindførsel	97	90	13	51	74	40	73

Stigningen i *landbrugseksporten,* der i de første 8 måneder af 1953 udgjorde ca. 300 mill. kr. i sammenligning med januar–august 1952, er allerede berørt. *Eksporten af industrivarer* gik i samme tidsrum ned med godt 150 mill. kr., men af denne nedgang faldt ikke mindre end 110 mill. kr. på sukker og sukkervarer. I det hele taget er det, som det vil ses af nedenstående oversigt, især næringsmiddelindustriens eksport, der er gået tilbage i sammenligning med 1952. Dette gælder dog ikke mere for kødkonserves, hvoraf eksporten i de sidste måneder har været i så stærk fremgang, at den for de første 8 måneder af 1953 er nået op over niveauet i den tilsvarende periode i fjor. Inden for metal- og maskinindustrien har udviklingen været noget uensartet, men som helhed ligger eksporten af de pågældende produkter på omtrent samme niveau som i 1952. Eksporten af mere bearbejdede metalvarer viser en stærk nedgang, der i hovedsagen skyldes formindsket eksport af krigsvåben, men dette opvejes delvis af forøget eksport af uædle metaller. På samme måde opvejes et fald i eksporten af elektriske maskiner af en stigning i eksporten af andre maskiner. Eksporten af nye skibe er gået stærkt tilbage, medens der for farmaceutiske præparater m. v. har været en fremgang på 50 %, og også cementeksporten er steget.

Eksporten af vigtige industrivarer.
(Mill. kr.).

	Januar — august 1952	Januar — august 1953	Stigning (+) eller fald (÷)
Kødkonserves	152.7	160.9	+ 8.2
Kondenseret mælk og tørmælk	109.3	87.9	÷ 21.4
Fiskehermetik	12.7	8.7	÷ 4.0
Sukker og sukkervarer	123.8	14.2	÷109.6
Chokoladevarer	11.7	6.0	÷ 5.7
Farmaceutiske præparater m. v.	40.8	60.9	+ 20.1
Cement	30.3	35.2	+ 4.9
Uædle metaller	56.5	65.5	+ 9.0
Metalvarer, mere bearbejdede	62.6	33.8	÷ 28.8
Maskiner og -dele, undtagen elektriske	269.3	277.6	+ 8.3
Elektriske maskiner, apparater og tilbehør	99.2	82.3	÷ 16.9
Skibe, nye	76.1	56.4	÷ 19.7
Skibe, brugte	31.3	41.3	+ 10.0
Klædningsstykker	20.5	22.5	+ 2.0

Hvad *importen* angår, har den i den forløbne del af 1953 værdimæssigt været af omtrent samme størrelse som i januar–august 1952, men importen af færdige forbrugsvarer er steget meget stærkt, medens importen af råvarer og halvfabrikata til industrien er gået ned. På grund af prisfaldet har de importerede mængder af de forskellige råvarer m. v. dog i de fleste tilfælde været større end i fjor, jfr. omstående oversigt.

Betalingsbalance og valutastilling.

Merindførselen i tiden januar–august 1953 har udgjort knap 500 mill. kr. mod 600 mill. kr. i samme periode i 1952. For januar kvartal viser den foreløbige opgørelse af betalingsbalancen omtrent ligevægt på de løbende poster, men i april kvartal var der et overskud på balancen for varer og tjenester på 66 mill. kr., hvortil kommer 15 mill. kr. i Marshallhjælp (mod 10 mill. kr. i januar kvartal).

Skønt overskudet på betalingsbalancens løbende poster (varer og tjenester samt gaveydelser) i første halvår 1953 var på ialt 75 mill. kr., var der i dette tidsrum en fremgang i bankernes valutastilling på kun 6 mill. kr. Afdragsbetalinger på den offentlige udenlandske gæld androg imidlertid ikke mindre end 169 mill. kr. (mod 156 mill. kr. i hele 1952), og selv når hensyn tages til, at danske rederier som erstatninger og brugsgodtgørelser fra krigstiden fra U.S.A. har fået udbetalt 28 mill. kr., ville der altså, opgørelsens rigtighed forudsat, være sket en betydelig formindskelse af valutabeholdningen, hvis der ikke samtidig havde været et overskud på visse ikke nærmere kendte kapitalbevægelser, jfr. posten „andre kapitaludgifter samt fejl" i oversigten s. 191.

Det er ikke muligt at afgøre, hvorvidt denne saldo for første halvår 1953 er udtryk for kapitalbevægelser af dette omfang, men den omstændighed, at

Indførsel af industrielle råstoffer m. v.
(Mill. kg).

	Januar — august 1952	1953
Rå kakaobønner	2.4	2.8
Tobak	4.8	5.2
Huder og skind	1.2	2.4
Frø, nødder og kærner til oliepresning	98.6	100.6
Gummi, rå	3.0	3.9
Nåletræ, bjælker og savskåret[1]	289.6	395.5
Papirmasse	68.1	68.8
Uld	2.5	3.1
Bomuld	7.6	8.9
Kunstige tekstilfibre	0.5	1.1
Råfosfat	175.6	174.4
Salt	70.1	78.4
Svovlkis	56.2	81.3
Hvaltran	15.7	10.2
Vegetabilske olier	6.1	2.6
Autodæk og -slanger	3.0	4.1
Uldgarn	1.2	1.7
Bomulds- og linnedgarn	1.5	2.4
Garn af kunstsilke og andre kunstige tekstilfibre	0.9	1.3
Metervarer af bomuld	4.0	5.0
„ „ uld	1.2	1.6
„ „ jute	2.4	3.5
Råjern, jernlegeringer	32.7	25.6
Jernbjælker i I- og H-form	11.8	12.7
Andet faconjern, almindeligt stangjern	67.0	71.8
Jern- og stålplader	80.2	62.8
Båndjern	22.3	16.7
Fortinnede plader	19.9	19.9
Forzinkede „	1.6	4.8
Rå udvalset kobbertråd	6.0	4.6

[1] 1000 m³.

den tilsvarende residualpost for hele 1952 under eet viser en indtægtssaldo på 228 mill. kr., hvoraf kapitalbevægelserne ifølge årsopgørelsen for 1952 kun har udgjort 25 mill. kr., kunne tyde på, at der for 1952 og muligvis også for første halvår 1953 har været tale om en undervurdering af indtægterne eller en overvurdering af udgifterne vedrørende varer og tjenester.

Et hovedtræk i udviklingen af vare- og tjenestebalancen med udlandet er den forskydning, der har fundet sted over for *dollarområdet* (U.S.A. og Canada), idet et underskud i første halvår 1952 på 263 mill. kr. i første halvår 1953 er forvandlet til et lille overskud på 26 mill. kr., altså en forbedring på 300 mill. kr. Som indtægter fra U.S.A. er som nævnt desuden modtaget 25 mill. kr. i Marshallhjælp og 28 mill. kr. i skibserstatninger, ialt indtægter på ca. 80 mill. kr., medens hvad udgifterne angår 118 mill. kr. af overførslerne til afdragsbetalinger på de offentlige lån faldt på dollarområdet. Til trods for, at afdra-

Betalingsbalancens hovedposter.
(Mill. kr.).

	Hele 1952	1. kvt. 1952	2. kvt. 1952	3. kvt. 1952	4. kvt. 1952	1. kvt. 1953	2. kvt. 1953
Løbende indtægter (netto)							
Samtlige varer og tjenester	206	÷ 10	÷ 9	190	35	÷16	66
Gaveydelser o. l.	44	21	0	17	6	10	15
Løbende poster ialt	250	11	÷ 9	207	41	÷ 6	81
Kapitaludgifter m. v. (netto)							
Offentlige lån	156	69	47	10	30	94	75
Fremgang i bankernes valutastilling	322	103	÷ 90	207	102	÷57	63
Heraf EPU	43	194	÷128	100	÷123	÷33	÷23
Andre kapitaludgifter samt fejl	÷228	÷161	34	÷10	÷ 91	÷43	÷57[1]
Kapitaludgifter m. v. ialt	250	11	÷ 9	207	41	÷ 6	81

[1] Heraf skibserstatninger ÷ 28 mill. kr.

gene på dollargælden således oversteg de nævnte indtægter fra U.S.A. og Canada med omtrent 40 mill. kr., var der imidlertid en fremgang i nationalbankens dollarbeholdning i første halvår 1953 på 62 mill. kr. Den vigtigste forklaring på denne uoverensstemmelse menes at være, at der ligesom i tidligere år også i første halvår 1953 er fremkommet et betydeligt dollaroverskud gennem de såkaldte flersidige betalinger, hvorunder f. eks. hører dollarbetalingerne til EPU og – på indtægtssiden – dollarfragter, som den danske handelsflåde har indsejlet ved befordring af varer til andre lande end U.S.A. og Canada, idet fragtindtægterne i sådanne tilfælde opføres under de lande, der importerer de pågældende varer, uanset hvilken valuta fragten er betalt i.

Som det fremgår af den følgende oversigt, steg nationalbankens dollarbeholdning i juli kvartal yderligere med 84 mill. kr. og var dermed ultimo september nået op på 640 mill. kr. mod 271 mill. kr. i september 1952. Beholdningen af såkaldt tredielandsvaluta var ved udgangen af september ligeledes større end for et år siden, medens derimod gælden til den europæiske betalingsunion var vokset stærkt, og fremgangen i nationalbankens og de private bankers samlede valutatilgodehavender i perioden september 1952–september 1953 indskrænkede sig derfor til 134 mill. kr. Det samlede underskud over for EPU udgjorde ultimo september 410 mill. kr., hvoraf 69 mill. kr. var betalt i dollars og 341 henstod som kredit hos unionen. Danmarks underskud i EPU er nu af en sådan størrelse, at hvert yderligere træk på unionen skal ledsages af en dollarindbetaling på 30 %. Iøvrigt er der en nøje sammenhæng mellem det stigende overskud over for dollarområdet og den voksende gæld til EPU, idet begge dele i væsentlig grad er et resultat af en omlægning af importen fra dollarområdet til de lande, der er medlemmer af den europæiske betalingsunion.

Bankernes nettotilgodehavender i udlandet.

(Mill. kr.).

	EPU-valuta	U.S.A.-doll.	Can. doll.o. schw. frcs.	Internat. institutioner m.v.	Andre valutaer	Ialt nationalbanken	Priv. banker	Samlet nettotilgodehavende
Ult. dec. 1951 ...	÷266	267	4	÷ 91	106	20	÷54	÷34
„ marts 1952 ...	÷ 72	186	4	÷104	104	118	÷49	69
„ juni „ ...	÷200	177	5	÷ 91	144	35	÷56	÷21
„ sept. „ ...	÷100	271	7	÷109	157	226	÷41	185
„ dec. „ ...	÷223	494	8	÷103	156	332	÷44	288
„ marts 1953 ...	÷256	504	9	÷120	127	264	÷33	231
„ juni „ ...	÷279	556	13	÷102	146	334	÷40	294
„ sept. „ ...	÷341	640	13	÷101	179	390	÷71	319
„ okt. „ ...	÷367		737			370	÷77	293

Sammenligner man bankernes nettotilgodehavender i udlandet ved udgangen af juli med stillingen et år tidligere, havde der været en fremgang i valutabeholdningen på over 300 mill. kr. En del af denne stigning synes dog at være sket på bekostning af *lagerbeholdningerne af råstoffer m. v.,* idet værdien af de optalte lagerbeholdninger beregnet med 1949-priser i det pågældende tidsrum var gået ned fra 1214 mill. kr. til 1102 mill. kr. eller med ca. 9 %, og en tendens til at bringe lagrene op på det tidligere niveau ville naturligvis udsætte valutareserven for et vist pres. Lagerreduktionen må iøvrigt ses på baggrund af prisfaldet, der så længe det står på virker som en opfordring til at ligge med de mindst mulige lagre.

Pengeforhold.

Skønt nationalbankens valutabeholdning efter nedgangen i begyndelsen af året er forøget væsentligt, har der ikke været nogen tilsvarende stigning i *pengeforsyningen.* En sammenligning mellem nationalbankens balance i september og i februar, da valutabeholdningen befandt sig på sit laveste niveau i indeværende år, viser tværtimod et fald i seddelomløb plus indestående på foliokonto på 175 mill. kr., og sammenligner man september i år med september i fjor, konstaterer man et fald i pengeforsyningen på små 50 mill. kr. til trods for, at valutabeholdningen var forøget med over 160 mill. kr. Når den voksende valutabeholdning ikke har givet sig udslag i stigende pengemængde, skyldes det, at dens virkninger er blevet neutraliseret af den formindskelse af statens nettogæld til banken, som samtidig har fundet sted, og som i forhold til september 1952 udgjorde næsten 400 mill. kr.

Den 23. september, dagen efter folketingsvalget, nedsatte nationalbanken sin diskonto, der i næsten tre år havde været fastholdt på 5 %, til 4½ %, og fra 1. oktober har de københavnske banker ligeledes sænket deres udlånssatser med ½ %, medens der ikke er sket nogen ændring af indlånsrenten. Yderligere har nationalbanken gennem gentagne forhøjelser af kurserne på de løbende statslån søgt at få diskontonedsættelsen til at slå igennem i obligationsrenten. I tiden

Mill. kr.	Aug. 1952	Sept. 1952	Dec. 1952	Feb. 1953	Juni 1953	Juli 1953	Aug. 1953	Sept. 1953
Nationalbanken.								
Udl. tilgodehavender, netto	125	227	332	260	334	332	345	390
Nettotilgodeh. hos staten ...	2214	2203	2117	2143	1907	1830	1903	1810
Obligationer og aktier	437	441	448	442	454	454	455	456
Seddelomløb	1644	1681	1966	1849	1864	1834	1803	1827
Foliokonto	567	612	522	575	436	375	496	422
Private banker.								
Kassebeholdning	859	948	963	932	861	725	857	822
Obligationer og aktier	1163	1212	1170	1255	1331	1318	1331	1313
Udlån ialt	5165	5165	5257	5256	5505	5500	5517	5587
Indlån ialt	6135	6199	6194	6293	6495	6414	6588	6495
Sparekasser.								
Obl., aktier og andelsbeviser[1]	1534	1523	1517	1549	1542	1548	1549	1543
Udlån ialt[1]	3031	3043	3073	3119	3196	3223	3241	3263
Indlån ialt	4987	5001	4958	5094	5201	5208	5228	5211

[1] Sparekasser med mindst 5 mill. kr. i indskudskapital.

fra den 23. september til den 19. oktober blev kursen for såvel 4½ % statslån s. 1997 som 5 % statslån s. 1977 hævet 2½ points, medens stigningen for 4 % statslån s. 1987 i samme tidsrum var 2¾ points. Emissionen af det fjerde løbende statslån, 5½ % s. 1962, er standset, men den 20. oktober er påbegyndt emissionen af to nye statslån, et 10-årigt 4½ % lån, s. 1963, og et 54-årigt 5 % lån, s. 2007.

Emissionen af løbende statslån, der påbegyndtes i efteråret 1951, og som først og fremmest har haft til formål at skaffe midler til statens finansiering af boligbyggeriet på en måde, der ikke virkede inflatorisk, har ligesom i fjor været af meget betydeligt omfang. I 1952 var den nominelle værdi af de solgte obligationer af de forskellige løbende serier ialt netto 1050 mill. kr., og i de første 9 måneder af 1953 har afsætningen ligget på det samme høje niveau. Samtidig har der været en stigning i nettotilgangen af kredit- og hypotekforeningsobliga-

Obligationskurserne.
(Ult. dec. 1952 = 100).

	Stats- og kommuneobligationer	Kreditforeningsobligationer	Hypotekforeningsobligationer	Tilsammen
Ult. jan. 1953	100.5	101.1	101.1	101.0
„ feb. „	100.7	101.4	101.3	101.3
„ marts „	100.5	101.4	101.3	101.2
„ april „	101.2	102.4	102.4	102.2
„ maj „	101.5	103.1	103.0	102.8
„ juni „	101.6	103.5	103.5	103.1
„ juli „	101.5	103.2	103.2	102.9
„ aug. „	101.5	103.2	103.4	102.9
„ sept. „	102.4	104.0	104.2	103.7

tioner. Det er bemærkelsesværdigt, at obligationerne for en stor del har fundet afsætning uden for pengeinstituterne. De midler, som banker og sparekasser er kommet i besiddelse af gennem den fortsatte indlånsstigning, er for størstedelens vedkommende blevet anvendt til direkte udlån og kun i mindre grad til køb af obligationer.

Trods den store nettotilgang af obligationer til markedet lå kurserne i slutningen af september gnstl. knap 4 % højere end ved udgangen af 1952. Den stigende tendens, der som helhed har gjort sig gældende, er i de sidste uger blevet yderligere forstærket af diskontonedsættelsen og på grund af forventningerne om, at den nye socialdemokratiske regering vil lægge stor vægt på at holde renten nede.

27.10.1953.
C. L.

Prisudviklingen i de sidste måneder har på de fleste områder været præget af en tendens til stabilisering. *Engrospristallet,* der i september steg 2 points, gik dog i oktober og november ned med i alt 3 points, væsentlig på grund af et ret betydeligt fald i foderstofpriserne. *Detailpristallet* for oktober var uforandret i sammenligning med de to foregående opgørelser. Den samlede udgift til det husholdningsbudget, der ligger til grund for pristallet, var nøjagtig den samme som i juli, 12.363 kr., og bevægelserne på de enkelte udgiftsposter, der altså opvejede hinanden, var kun små.

Hvad angår den økonomiske aktivitet, viste indekset for *industriproduktionen* (1949 = 100) en nedgang fra 121 i september til 118 i oktober. For oktober 1952 var indekset 113. Nedgangen var særlig stærk i beklædningsindustrien, hvor sæsonen i år har været meget kort, og i den kemiske industri, hvor oliemøllernes produktion i oktober var usædvanlig lille. På den anden side gik produktionen i jern- og metalindustrien og i transportmiddelindustrien yderligere lidt frem, og for produktionsmiddelindustrien indskrænkede nedgangen fra september til oktober sig til 1 point (125 mod 126 og 116 i oktober 1952), medens konsumvareproduktionen gik ned fra 117 til 112, det samme som i oktober 1952. Nedgangen i produktionsmiddelindustrien synes således at være et overstået stadium, men i hvert fald på et vigtigt område har der været et stærkt fald i ordretilgangen. Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark oplyste i begyndelsen af november, at *skibsværfterne,* der i de senere år har haft en nybygningsproduktion til en værdi af ca. 250 mill. kr. årlig, i det sidste år foruden ordrer på 5 skibe, som Burmeister & Wain i henhold til en særlig handelsaftale skal bygge for Rusland, kun har modtaget nybygningsordrer til en værdi af ca. 30 mill. kr., svarende til nybygningsarbejde for værfterne på mindre end 2 måneder.

Selv om *arbejdsløsheden* som sædvanligt i efterårsmånederne har været stigende, har den ligget på et væsentligt lavere niveau end i 1952. Ved udgangen af november var arbejdsløshedsprocenten således kun 6.1 mod 11 på samme tidspunkt i 1952 og 11.5 ult. nov. 1951. De tilsvarende tal for den egentlige arbejdsløshed, der omfatter personer med en ledighed af 7 dage og derunder, var 3.9, 5.5 og 5.6. For håndværk og industri var der i sammenligning med

november 1952 en nedgang i den samlede arbejdsløshedsprocent fra 8.4 til 6. Nedgangen omfattede samtlige hovedgrupper med undtagelse af tekstilindustrien og beklædnings- og skotøjsindustrien, hvor arbejdsløsheden var lidt større end i fjor. Inden for bygge- og anlægsvirksomheden gik arbejdsløsheden ned fra 18.1 % i november 1952 til 15 % i november 1953, og for byggeriet alene var der en nedgang fra 12.9 til 7 %.

Det fuldførte *byggeri* viste i juli kvartal en svag stigning i sammenligning med juli kvartal 1952. Det samlede fuldførte etageareal i hovedstad, provinsbyer og landkommuner med bymæssige bebyggelser med over 1 000 indbyggere gik op fra 566 000 m² til 601 000 m², idet der var en mindre fremgang for boligbyggeriet (fra ca. 4250 til ca. 4450 lejligheder), medens en stærk nedgang for erhvervsejendomme opvejedes af en tilsvarende stigning for ikke-erhvervsejendomme (færdiggørelse af flere større kaserner). Hvad det påbegyndte byggeri angår, beregnes det for juli kvartal i de nævnte områder til kun 695 000 m² mod 799 000 m² i juli kvartal 1952. Nedgangen falder udelukkende på beboelsesejendomme, idet antallet af påbegyndte lejligheder gik ned fra over 6 900 til 5 300, hvorimod det øvrige påbegyndte byggeri viste stærk fremgang. Til trods for nedgangen i det påbegyndte boligbyggeri var antallet af lejligheder under opførelse pr. 1. oktober 1953 dog lidt større end året i forvejen, og for etagearealet i erhvervsejendomme under opførelse var der en fremgang fra ca. 450 000 m² til ca. 585 000 m². For ikke-erhvervsejendomme var tallet, ca. 450 000 m², uændret fra det tilsvarende tidspunkt i 1952.

Den animalske landbrugsproduktion lå i september og oktober henholdsvis 16 og 21 % over produktionen i de samme måneder i 1952, og for de første 10 måneder af 1953 var fremgangen i sammenligning med januar–oktober 1952 gnstl. ca. 15 %. For flæskeproduktionen alene var stigningen ca. 25 %. Tællingen den 7. november viste, at stigningen i svinebestanden var fortsat. Det samlede antal svin den nævnte dato blev opgjort til næsten 4.6 mill. stk. eller godt 100 000 flere end den 12. september. Tilvæksten faldt imidlertid på ungsvin og slagterisvin, medens der var en ret stærk nedgang i antallet af pattegrise og en mindre nedgang i antallet af søer.

I begyndelsen af december havde *landbrugseksporten* på de vigtigste områder forlængst overskredet eksporten i hele året 1952. Af smør var der indtil den 6. december eksporteret 130 000 tons mod 110 000 tons i den tilsvarende periode i 1952 og 117 000 tons i hele 1952, for ost var tallene henholdsvis 56 000 tons, 51 000 tons og 54 000 tons, for æg 85 000, 81 000 tons og 89 000 tons, for bacon og flæsk 231 000 tons, 175 000 tons og 190 000 tons, for slagtet og levende hornkvæg 354 000 stk., 331 000 stk. og 354 000 stk. I *handelsaftalen med den tyske forbundsrepublik* for 1954 er eksportkontingentet for dansk slagtekvæg fastsat til 225 000–250 000 stk., hvilket er det samme som kontingentet for 1953, for smør er kontingentet, 12 000 tons, ligeledes uændret, medens derimod kontingentet for svinefedt er sat op fra 6 000 til 8 000 tons, og der for svin og flæsk er aftalt et kontingent på 20 000–25 000 tons eller 10 000 tons mere end for 1953. Imidlertid er det tvivlsomt, om Tyskland virkelig vil aftage disse mængder, idet den tyske beskyttelsespolitik i høj grad vanskeliggør afsætningen af danske landbrugsprodukter. Indtil den 6. december var smøreksporten til Vest-

tyskland i 1953 kun nået op på ca. 1600 tons, og heller ikke slagtekvægskontingentet for 1953 vil blive udnyttet fuldt ud.

Som nævnt foran var *merindførselen* indtil udgangen af august ca. 100 mill. kr. mindre end i samme tidsrum i 1952. På grund af en stærk opgang i importen i de følgende to måneder var dette tal ved udgangen af oktober faldet til knap 40 mill. kr. *Bankernes nettotilgodehavender i udlandet* gik i oktober ned med ca. 25 mill. kr., men det må her tages i betragtning, at efter at det var blevet besluttet at afdrage yderligere 10 mill. dollars på de offentlige dollarlån, blev ca. 7 mill. kr. dollars anvendt hertil i oktober. De samlede afdrag på dollarlånene i 1953 beløber sig herefter til 25 mill. dollars. I november gik nationalbankens valutabeholdning ned fra 370 til 362 mill. kr., men samtidig steg gælden til EPU fra 367 til 402 mill. kr., således at man kan regne med, at væksten i dollarbeholdningen er fortsat. Af kreditraterne i EPU var ved udgangen af november udnyttet 497 mill. kr., hvoraf 95 mill. kr. var betalt i dollars.

Medens den samlede *pengeforsyning* i oktober måned ikke undergik nogen nævneværdig ændring, viser nationalbankens balance ved udgangen af november en bemærkelsesværdig udvikling, idet seddelomløb plus indestående på foliokonto i månedens løb var forøget med små 200 mill. kr. Nationalbanken forøgede i oktober og november sin fondsbeholdning med ialt 20 mill. kr., men den afgørende faktor var en formindskelse af finansministeriets tilgodehavende hos nationalbanken fra 231 mill. kr. ultimo oktober til 76 mill. kr. ultimo november. Denne udvikling står igen i forbindelse med, at det løbende salg af statsobligationer i november kun udgjorde 1.7 mill. kr. mod 40 mill. kr. i oktober og 110 mill. kr. i september. Herved er der gennemført en vis forøgelse af den samfundsmæssige likviditet, som det synes med det formål at sikre, at diskontonedsættelsen i slutningen af september bliver effektiv også for obligationsrenten. Det kan i denne forbindelse nævnes, at finansminister Viggo Kampmann ved fremsættelsen af finanslovforslaget for 1954–55 udtalte, at spørgsmålet om, hvor stor en del af statens lånebehov der skal dækkes ind ved salg af obligationer i markedet, må afgøres under hensyn til, hvorledes et fortsat salg vil påvirke kreditmarkedet, og hvordan valutastillingen udvikler sig. Han tilføjede, at den hidtidige moderate rentesænkning efter hans opfattelse ikke kan virke inflatorisk, så længe konjunkturudsigterne er så usikre, som de er. Med hensyn til finanspolitikken udtalte han, at det i den nuværende økonomiske situation ikke ville være forsvarligt at sigte mod en sådan forringelse af balancen på statsbudgettet, at der fremkommer et underskud. I overensstemmelse hermed er der på drifts- og anlægsbudgettet for 1954–55 regnet med udgifter på henved 4 milliarder kr. og indtægter på et lignende beløb. For indeværende finansår regnes der med et lille overskud, idet udgifterne er anslået til 3765 mill. kr. og indtægterne til godt 3800 mill. kr., medens der i 1952–53 var et overskud på ca. 300 mill. kr.

23.12.1953.